

Humanistisch Verbond: sterk in verdraagzaamheid

HARMELEN - Heel veel Nederlanders schaatsen graag, maar er zijn maar weinig Nederlanders lid van een schaatsclub. Zo is het eigenlijk ook met het humanisme. Ook al heeft het Humanistisch Verbond, dat vandaag in Zwolle zijn vijftigjarig bestaan viert, slechts zestien duizend leden, het humanistisch gedachtegoed is inmiddels wijd verspreid in de Nederlandse samenleving. Het verbond kan zichzelf dus wel opheffen. „Ben je gek”, reageert dr. Ruut Veenhoven, bijzonder hoogleraar aan de Universiteit Utrecht met als leeropdracht ‘Humanisme, in het bijzonder welzijn’. „Als je al die schaatsclubs opheft, dan hou je op den duur toch ook alleen maar een stelletje krabbelaars over?”

Het Humanistisch Verbond heeft de afgelopen vijftig jaar zijn waarde bewezen, vindt Veenhoven, met name op het gebied van de persoonlijke levenssfeer. Het verbond heeft zich in het verleden onder meer sterk gemaakt voor waarden als zelf-beschikking, gelijke behandeling en verdraagzaamheid. Ook zette het verbond zich in voor de mogelijkheid van euthanasie, abortus, en gelijke behandeling van relatievormen. „Er is op dit terrein veel veranderd in Nederland. Daar heeft het verbond mede aan bijgedragen.” Anno 1996 draagt het Humanistisch Verbond nog steeds zijn visie uit en doet daarnaast veel praktisch werk in gevangenissen, ziekenhuizen, verpleeghuizen, in scholen en bij de krijgsmacht.

Waar blijft mens na Auschwitz?

Op politiek terrein daarentegen heeft het Humanistisch Verbond zich veel minder gemanifesteerd. Volgens Veenhoven heeft dat te maken met het feit dat het verbond uit een zeer heterogeen gezelschap bestaat. „Ze konden het gewoon vaak niet met elkaar eens worden.” Hij noemt een voorbeeld. De kruisrakettenkwesie. „Een sterke links-radicalen stroming binnen het verbond vond dat die ondingen er niet mochten komen. Anderen zagen de raketten als een noodzakelijk kwaad in het kader van de wederzijdse afschrikking. Een duidelijke stellingname kwam er daarom niet.” Toch heeft het verbond op politiek terrein wel degelijk een functie, meent Veenhoven. „Het is hun

Prof. Dr. Ruut Veenhoven: "Verbond heeft zijn waarde de afgelopen vijftig jaar bewezen."

taak om discussies op gang te brengen en de politiek met argumenten te voeden. Dat betekent echter niet dat er dan ook overal een gemeenschappelijk standpunt uitkomt.”

Het Humanistisch Verbond werd kort na de Tweede Wereldoorlog opgericht door dr. Jaap van Praag. Daardoor kreeg het al eeuwenoude humanistische gedachtengoed een organisatorisch gezicht. Directe aanleiding voor de oprichting van het verbond waren de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog. Want: hoe moest het nu verder met de mens na Auschwitz? Het verbond wilde mensen bij elkaar brengen om samen over zingevingsvraagstukken na te denken. In de praktijk vonden vooral twee stromingen elkaar in de nieuwe organisatie: het religieus humanisme, onder anderen geïnspireerd door Desiderius Erasmus, en het socialistische anticlericalisme. Was het verbond destijds niet opgericht, dan hadden deze stromingen wellicht nu nog een eigen leven geleid, denkt Veenhoven.

Veenhoven beschrijft het ‘doorsnee-verbondslid’ als „enigszins op leeftijd, goed opgeleid en met een grote belangstelling voor het stellen van zingevingsvragen”. Veenhoven is zelf van huis uit vrijzinnig hervormd. Hij is lange tijd „ongeorganiseerd met het humanistisch gedachtengoed bezig geweest”. Drie jaar geleden sloot hij zich officieel bij het Humanistisch Verbond

aan. Directe aanleiding was een congres dat het verbond organiseerde over de ‘vechtmaatschappij’. „Ik dacht toen: wat goed dat dat aan de orde gesteld wordt.” Om in het beeld van de schaatssport te blijven: het verbond als een soort ijsmeester die de kwaliteit van het ijs peilt. „Zo zou je dat kunnen zien, ja. Uiteraard zijn er nog veel meer ijsmeesters op de baan. Denk aan de kerken. Maar dat hindert niet. Die verschillende ijsmeesters kunnen elkaar goed aanvullen.”

Eind vorig jaar werd Veenhoven, docent sociologie aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam, door de humanistische stichting Socrates benoemd tot bijzonder hoogleraar humanisme aan de Universiteit Utrecht. Hij houdt zich bezig met vraagstukken van menselijk welzijn en geluk, waarbij hij ook kijkt naar het belang van humanistische waarden voor een leefbare samenleving.

Nederlanders erg gelukkig

„Een uitermate boeiend terrein”, vindt Veenhoven, die al ruim twintig jaar met het onderwerp ‘geluk’ bezig is. „Toen ik begon, was er nauwelijks materiaal beschikbaar. Dat is de laatste jaren

enorm veranderd. Het aardige is nu dat onderzoeksresultaten ook met elkaar vergeleken kunnen worden.”

Voorbeeld. Hoe gelukkig zijn de mensen in Nederland? „Gemiddeld geven de Nederlanders een 8- voor hun gelukkig-zijn. In India is dat gemiddeld een 4.

Daar kun je uit afleiden dat welvaart een belangrijke factor is voor gelukkig-zijn.” Maar geen allesbepalende factor.

„Nederlanders bijvoorbeeld worden niet nog veel gelukkiger als hun welvaartspeil stijgt.” Een andere factor die bepalend is voor de mate van geluk is het scholingspeil van een maatschappij. Hoe ontwikkelder, hoe gelukkiger. „Dat kan te maken hebben met het feit dat mensen vreugde aan kennis beleven, maar het kan ook zo zijn dat dankzij een zekere kennis er verstandiger beslissingen genomen worden. En daar zijn we allemaal bij gebaat.”

Verder is de keuzevrijheid die mensen hebben erg belangrijk voor hun persoonlijke geluk.. In Nederland is die keuzevrijheid erg groot. „Je kiest je eigen werk, partner, levensstijl, religie, noem maar op en je kunt ook weer veranderen. Dat vraagt veel van mensen, want je moet natuurlijk ook kunnen kiezen.” Koren op de molen van het Humanistisch Verbond. Aan vrijheid is immers ook een grens. „Als we ons niets

meer van elkaar aantrekken, gaat het mis. Daarom alleen al is het goed dat er een Humanistisch Verbond is. Een plaats om vraagstukken van deze tijd met elkaar door te bespreken en elkaar te bevragen op de keuzes die we maken.” Op de jubileumviering, vandaag in Zwolle, heeft het verbond ‘tolerantie’ centraal gesteld. „Hoe tolerant kun je zijn. En waar liggen de grenzen? De roep om tolerantie is natuurlijk niet nieuw. Maar als mensen er niet actief mee bezig zijn, wordt dat een holle frase.”

Kortom, stilstand is achteruitgang. Het Humanistisch Verbond moet bezig blijven, net zoals de vele schaatsclubs die ons land rijk is. Veenhoven: „Zonder die schaatsclubs blijft het schaatsen in ons land niet op peil. Dan wordt de baan niet meer verzorgd, worden de mensen minder getraind.”